

معرفی fatf

و لوایح چهارگانه آن

مهرماه ۱۳۹۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رهبر معظم انقلاب اسلامی، آیت‌الله خامنه‌ای (دامت برکاته)

در خودتان بصیرت ایجاد کنید. قدرت تحلیل در خودتان ایجاد کنید؛ قدرتی که بتوانید از واقعیت‌های جامعه یک جمع بندی ذهنی برای خودتان به وجود آورید و چیزی را بشناسید. این قدرت تحلیل خیلی مهم است و هر ضربه‌ای که در طول تاریخ ما مسلمانان خوردیم، از ضعف قدرت تحلیل بود. در صدر اسلام هم ضرباتی که خوردیم، همین طور بوده که حالا اینها بحث‌های تفسیری زیادی دارد. در دوره‌های گوناگون دیگر هم همین طور است. نگذارید که دشمن از بی بصیرتی و نا آگاهی ما استفاده کند و واقعیتی را واژگونه در چشم مان جلوه دهد. (بیانات رهبری در روز انقلاب اسلامی و جوانان، ۱۳/۱۱/۱۳۷۷)

یکی از مباحث داغ روزهای اخیر، FATF و لوایح چهارگانه آن است. نمایندگان مجلس شورای اسلامی در جلسه علنی روز یکشنبه ۱۵ مهر ۹۷، با ۱۴۳ رأی موافق، و ۱۲۰ رأی مخالف و ۵ رأی ممتنع از مجموعه ۲۷۱ رأی نماینده حاضر در جلسه، با الحاق ایران به کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم (CFT) که یکی از لوایح چهارگانه FATF است، موافقت کردند. این نوشتار جهت آگاهی و بصیرت اساتید و طلاب محترم‌بخش‌هایی از ترجمه متن FATF را نقل کرده، سپس با نقل بدون دخل و تصرف دو مصاحبه از موافقان و مخالفان پیوستن ایران به کنوانسیون‌های مرتبط با گروه FATF، ادله این دو گروه را بر خواهیم شمرد.

معرفی FATF

FATF یا همان "گروه ویژه اقدام مالی"، یک اداره مستقل بین‌الحکومتی است که هدف آن، طراحی و رشد دادن نظامی است برای حفظ سیستم مالی جهانی در برابر پولشویی، تأمین مالی تروریسم و

تأمین مالی انتشار سلاح های کشتار جمعی. سفارشات این اداره به مثابه موازین جهانی علیه پولشویی (AML) و علیه تأمین مالی تروریستی (CFT) شناخته شده است.

این اداره در سال ۱۹۸۹ توسط وزرای حوزه‌های قضایی عضو آن تأسیس شد. وظیفه این اداره عبارت است از: طرح و تدوین موازین و تشویق مؤثر اقدامات حقوقی، تنظیمی و کاری برای مبارزه علیه پولشویی، تأمین مالی تروریستی و تأمین مالی انتشار سلاح‌های کشتار جمعی و سایر تهدیدهایی که تمامیت سیستم مالی بین‌المللی را به خطر می‌اندازد. این اداره در همکاری با سایر مراجع مرتبط بین‌المللی در عرصه تشخیص آسیب‌پذیری‌ها در سطح ملی، به منظور حفظ سیستم مالی بین‌المللی در برابر سوء استفاده آن نیز فعالیت دارد.

پیشنهادات FATF یک چارچوب همه‌جانبه و پیگیر اقداماتی را به وجود می‌آورد که کشورها باید آن را برای مبارزه علیه پولشویی و تأمین مالی تروریستی و نیز تأمین مالی انتشار سلاح‌های کشتار جمعی در عمل پیاده نمایند.

کشورها دارای چارچوب‌های متنوع حقوقی، اداری، کاری و سیستم‌های متفاوت ملی‌اند و به این جهت قادر نیستند همه اقدامات مساوی را در برابر تهدیدهای فوق‌الذکر اتخاذ نمایند؛ به این لحاظ پیشنهادات FATF سازوکاری را به وجود می‌آورد که کشورها باید آن را از طریق اقدامات سازگار یافته با اوضاع و احوال خاصشان عملی نمایند. پیشنهادهای مذکور اقدامات بنیادی‌ای را که کشورها باید اتخاذ نمایند، به قرار ذیل تعریف می‌کند:

۱. تشخیص ریسک‌ها و طرح گزینه‌های هماهنگی داخلی؛
۲. تعقیب پولشویی، تأمین مالی تروریستی و تأمین مالی انتشار سلاح‌های کشتار جمعی؛
۳. اتخاذ اقدامات پیشگیرانه برای مخفی‌کاری‌ها و خطرهای مالی و سایر خطرهای مشخص؛
۴. تعیین صلاحیت‌ها و مسئولیت‌ها برای مقامات ذیصلاح (برای مثال: ادارات تحقیق، مجری قانون و نظارت) و سایر اقدامات نهادی؛
۵. تقویت شفافیت و موجودیت اطلاعات مالکیت نافع اشخاص؛
۶. تسهیل همکاری بین‌المللی.

سفارش های چهل گانه اصلی FATF در سال ۱۹۹۰ به عنوان ابتکار مبارزه علیه سوء استفاده سیستم های مالی توسط تطهیرکنندگان پول مواد مخدر تدوین یافت. بعداً در سال ۱۹۹۶ این سفارش های مورد تجدید نظر قرار گرفت که در آن برای نخستین بار گرایش ها و شیوه های تکامل یابنده پولشویی منعکس گردیده و دامنه آن بسیار فراتر از پولشویی مواد مخدر گسترش یافت. در اکتبر سال ۲۰۰۱ اداره نیروی کار اقدام مالی (FATF)، حوزه صلاحیت خویش را بیشتر توسعه داده، مسئله مربوط به تأمین مالی اعمال تروریستی و سازمان های تروریستی را نیز در آن وارد ساخت و به این ترتیب، در ایجاد هشت سفارش خاص (که بعدها یک سفارش دیگر به آن اضافه شد) پیرامون تأمین مالی تروریسم گام مهمی برداشت. سفارش های آن اداره برای بار دوم در سال ۲۰۰۳ مورد تجدید نظر قرار گرفت و توسط بیش از ۱۸۰ کشور به امضا رسید و اکنون در تمام جهان به مثابه شیوه های بین المللی مبارزه علیه پولشویی (AML) و علیه تأمین مالی تروریسم (CFT) شناخته شده است.

اداره FATF به دنبال اختتام دور سوم ارزیابی های متقابل اعضای خویش، سفارش های مذکور را در همکاری نزدیک با ادارات مشابه منطقه ای و سازمان های ناظر، مانند صندوق بین المللی بانک جهانی و سازمان ملل متحد بررسی و تجدید نمود. این تغییرات به منظور رسیدگی به تهدیدهای جدید و حفظ وضع موجود، با دقت لازم در توصیه ها وضع گردید.

کشورها در گام نخست باید ریسک های پولشویی و تأمین مالی تروریسم را که با آن مواجه اند، تشخیص داده، ارزیابی و درک نمایند و بعد اقدامات لازم را برای کاهش این ریسک اتخاذ کنند. رویکرد مبتنی بر ریسک به کشورها امکان می دهد که در چارچوب شرایط FATF یک سلسله اقدامات انعطاف پذیر را اتخاذ نمایند تا منابع خویش را به گونه مؤثرتر به کار برده و با تمرکز مساعی به موثرترین وجه، تدابیر پیشگیرانه را که با ماهیت ریسک ها سازگار باشد، پیش گیرند.

در حال حاضر، FATF دارای یک دستورالعمل ۴۰ ماده ای است که کلیه جنبه های مبارزه با پولشویی را دربرمی گیرد. از سال ۲۰۱۵ سازمان های بین المللی مانند صندوق بین المللی پول، سازمان ملل متحد و شش گروه تخصصی و بانک جهانی، سازمان های ناظر هستند. از سال ۲۰۱۶، FATF از ۳۵ کشور و دو سازمان منطقه ای عضو که اتحادیه اروپا و شورای همکاری کشورهای عرب خلیج فارس هستند، تشکیل شد که شماری از سازمان های بین المللی و منطقه ای در مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم همکاری نزدیکی با آن دارند.

❖ وضعیت ایران در FATF

گروه ویژه اقدام مالی یکی از نهادهای ناظر بر اقدامهای مالی ایران بعد از امضای برجام است. این گروه همواره یک لیست سیاه از کشورهایی را که مقررات مالی و پولشویی نگران کننده‌ای دارند منتشر می‌کند. در لیست منتشر شده تا سال ۲۰۱۵ کشورهای ایران و کره شمالی به عنوان کشورهای خطرناک شناخته شده بودند اما بعد از امضا و اجرای برجام و با تعهد ایران، قرار شد اقدامات متقابل علیه ایران برای یک سال به تعلیق درآید. در سال های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ نیز این اقدامات متقابل به مدت یکسال تمدید شد تا اینکه بعد از مسکوت ماندن لایحه الحاق ایران به کنوانسیون مقابله با تأمین مالی تروریسم (CFT) در مجلس، FATF مهلتی سه ماهه به ایران داد تا لوایح چهارگانه را تعیین تکلیف کند، مهلتی که از ۸ تیر شروع شده و اوایل مهر ماه سال جاری، یعنی اواخر اکتبر ۲۰۱۸ پایان می‌یافت.

❖ تصویب لوایح چهارگانه از توصیه‌های ۴۰ گانه FATF به ایران

FATF، چهل (۴۰) توصیه به ایران را در دو بخش اصلاح قوانین داخلی (همسوبا قوانین ضد پولشویی) و تصویب ۴ کنوانسیون مطرح کرده این توصیه‌ها در قالب چهار لایحه آمده است:

۱. لایحه الحاق ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با جرائم سازمان‌یافته فراملی (پالرمو)؛

۲. لایحه اصلاح قانون مبارزه با پولشویی (AML)؛

۳. لایحه اصلاح قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم؛

۴. لایحه الحاق ایران به کنوانسیون مقابله با تأمین مالی تروریسم (CFT).

ایران از حیث قوانین داخلی از قوانینی مترقی برخوردار است، محل بحث در مجلس و دولت، لوایح چهارگانه است که عمدتاً مخالفان معتقدند با تصویب سه لایحه از لوایح چهارگانه یعنی پالرمو، لایحه اصلاح قانون پولشویی و CFT کشورهای دیگر به بهانه مبارزه با تروریسم، سپاه را تحریم خواهند کرد و اجازه پشتیبانی ما از گروه‌های مقاومت را نمی‌دهند. البته موافقان معتقدند که ایران با تعیین حق شرط و حق تحفظ می‌تواند مقابله‌های لازم را داشته باشد کما اینکه ماندن یا نماندن در این کنوانسیون‌ها منوط به تصمیم ایران است.

۱. لایحه پالمو

لایحه الحاق ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با جرائم سازمان یافته فراملی (پالمو) از لوایح چهارگانه مورد توصیه FATF است که تصویب و اجرای آن در کشور زمینه سازی برای تسهیل در مراودات بانکی به خصوص در شرایط تحریمی، خواهد کرد.

کنوانسیون ملل متحد علیه جرائم سازمان یافته فراملی (پالمو) از معاهده های چندجانبه مورد حمایت سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۰ علیه جرایم سازمان یافته فراملی است. این کنوانسیون در ۱۵ نوامبر ۲۰۰۰ با قطعنامه مجمع عمومی سازمان ملل متحد به تصویب رسید که سه پروتکل تکمیلی آن شامل پروتکل پیشگیری، سرکوب و مجازات قاچاق اشخاص مخصوصاً زنان و کودکان، پروتکل علیه قاچاق مهاجرین از طریق زمین، دریا و هوا و پروتکل علیه تولید غیرقانونی مهمات جنگلی است.

کنوانسیون پالمو در ۲۹ سپتامبر ۲۰۰۳ به اجرا درآمد. تا ۱۹ سپتامبر ۲۰۱۷، ۱۸۹ کشور از جمله آن را امضا کرده اند البته ایرانو ۸ کشور دیگر از اعضای سازمان ملل عضو این کنوانسیون نیستند. و فقط برای اجرای توصیه ها تعهد داده اند. پس از گذشت بیش از یک سال از امضای کنوانسیون توسط دولت در زمستان ۹۶ مجلس با پنج حق شرط این لایحه را تصویب رساند تا با این حق شرطها بهانه زدایی شود و در شرایط کنونی بتوان از امکانات حداقلی بانکی استفاده کرد.

بعد از تصویب این لایحه در مجلس، مجمع تشخیص مصلحت نظام و شورای نگهبان همزمان به بررسی مصوبه مجلس پرداختند و ایراداتی را به آن وارد دانستند. این لایحه اکنون در مرحله بررسی مجمع تشخیص مصلحت قرار دارد.

۲. لایحه اصلاح قانون مبارزه با پولشویی

لایحه مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۸۱ از سوی دولت نهم به مجلس ارائه شد و در نهایت در سال ۱۳۸۶ به تصویب مجلس و تأیید شورای نگهبان رسید.

بعد از توصیه های FATF دولت لایحه اصلاح قانون مبارزه با پولشویی را در ۱۷ آبان ۹۶ به مجلس فرستاد و مجلس نیز بعد از بررسی و کشمکش بسیار در اردیبهشت سال جاری آن را تصویب کرد و برای اعلام نظر به شورای نگهبان ارجاع داد.

شورای نگهبان نیز این لایحه را در چهار بند مغایر با موازین شرع مقدس و قانون اساسی شناخت و جهت اصلاح به مجلس برگرداند.

۳. لایحه اصلاح قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم

لایحه مبارزه با تأمین مالی تروریسم را دولت یازدهم در سال ۸۹ برای بررسی به مجلس ارائه کرد. نمایندگان مجلس نهم این لایحه را در بهمن ۹۴ تصویب کردند و با تأیید شورای نگهبان این لایحه تبدیل به قانون شد.

۲۹ آبان ۹۶ دولت دوازدهم به منظور رفع ایرادات قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم، لایحه اصلاح این قانون را به مجلس ارائه کرد. نمایندگان نیز در ۵ تیر سال ۹۷ جزئیات این لایحه جنجالی را تصویب کردند. لایحه‌ای که در نهایت در ۲۰ مرداد از سوی شورای نگهبان تأیید شد و رییس جمهور در همان روز آن را برای اجرا ابلاغ کرد.

از لوایح چهارگانه مورد توصیه FATF تنها تکلیف لایحه اصلاح قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم مشخص شده است.

۴. لایحه الحاق ایران به کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم (CFT)

این لایحه در آبان ۹۶ به مجلس ارائه شد. در مقدمه توجیهی آن آمده که کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم سندی است برای پیشگیری و مقابله با اشکال و مصادیق مختلف تروریسم بین‌المللی از طریق قطع منابع و پشتوانه‌های مالی سازمان‌ها و گروه‌های تروریستی که با اجماع به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسیده است. با توجه به تهدیدهای فزاینده ناشی از تروریسم و با توجه به اینکه جمهوری اسلامی ایران از آغاز پیروزی انقلاب اسلامی همواره آماج حملات تروریستی گروه‌ها و سازمان‌های ضدانقلاب بوده است و خود از بزرگترین قربانیان این پدیده شوم محسوب می‌شود، همچنین با توجه به اینکه جمهوری اسلامی ایران با الهام از تعالیم عالی‌ه اسلامی و فرهنگ اصیل مدارامحور ایرانی ضمن محکومیت قاطع تروریسم در تمامی اشکال و مظاهر آن حداکثر تلاش خود را برای مقابله با آن انجام داده است و با عنایت به اینکه مقابله با تروریسم مستلزم همکاری نزدیک همه کشورهاست این لایحه برای طی تشریفات قانونی به مجلس ارسال شد.

بر اساس ماده واحده آن، به دولت جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می شود به کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم (مصوب ۱۸/۹/۱۳۷۸ برابر با ۹ دسامبر ۱۹۹۹ مجمع عمومی سازمان ملل متحد) مشتمل بر یک مقدمه و بیست و هشت ماده و یک پیوست ملحق شود.

در جریان بررسی این لایحه، مخالفت‌هایی با آن صورت گرفت که نتیجه آن مسکوت ماندن این لایحه به مدت دو ماه شد. اما سرانجام وکلای ملت در جلسه علنی روز یکشنبه ۱۵ مهر ۹۷، با رأی موافق و ۱۲۰ رأی مخالف و ۵ رأی ممتنع از مجموعه ۲۷۱ رأی نماینده حاضر در جلسه، با الحاق ایران به کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم موافقت کردند.

❖ متن کامل لایحه الحاق ایران به کنوانسیون مقابله با تأمین مالی تروریسم (CFT)

امیرحسین قاضی‌زاده هاشمی، عضو هیئت رئیسه پارلمان متن لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم را به شرح زیر قرائت کرد:

ماده واحده: به دولت جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم (مصوب ۱۸/۹/۱۳۷۸ برابر با ۹ دسامبر ۱۹۹۹ مجمع عمومی سازمان ملل متحد) مشتمل بر یک مقدمه، بیست و هشت ماده و یک پیوست را با اعلام شروط زیر پذیرفته و سند ذی‌ربط را مطابق مقررات تبصره این ماده نزد امین اسناد تودیع کند. دولت موظف است به محض آگاهی نسبت به اعتراض احتمالی سایر اطراف متعاقد، گزارشی جهت اتخاذ تصمیم مقتضی به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید:

۱. دولت جمهوری اسلامی ایران به موجب جزء (الف) بند (۲) ماده (۲) کنوانسیون، اعلام می‌نماید که مفاد آن دسته از کنوانسیون‌ها و پروتکل‌های مندرج در پیوست کنوانسیون که به عضویت آنها در نیامده است را به‌عنوان بخشی از کنوانسیون تلقی نمی‌نماید و الزام‌آور شدن مفاد ماده (۲۳) در خصوص اصلاح فهرست موافقتنامه‌های منضم به کنوانسیون برای جمهوری اسلامی ایران منوط به رعایت اصول هفتاد و هفتم (۷۷) و یکصد و بیست و پنجم (۱۲۵) قانون اساسی است.

۲. جمهوری اسلامی ایران با نظر به اصول و هنجارهای حقوق بین‌الملل تا حین پذیرش کنوانسیون از جمله کنوانسیون ۱۹۹۹ سازمان کنفرانس اسلامی و قطعنامه‌های مرتبط ملل متحد از جمله قطعنامه ۲۶۲۵ و ۱۵۱۴، تعریف عمل تروریستی را مشتمل بر مبارزات مشروع مردمی علیه از جمله سلطه استعماری و اشغال خارجی نمی‌داند و نسبت به اطراف متعاقدی که قلمروی عمل تروریستی را مستند به زیر بند (ب) بند (۱)

ماده (۲) کنوانسیون مشتمل بر این مبارزات می‌دانند، تنها در حدود پیش گفته، متعهد می‌داند و اعلام می‌دارد ماده (۶) کنوانسیون ارتباطی به این حق ندارد. این مبارزات فارغ از انگیزه آن مجاز و مشروع است و اعمال تروریستی به هر انگیزه‌ای ممنوع است.

۳. موضوع بند (۱) ماده (۲۴) کنوانسیون در خصوص جمهوری اسلامی منوط به رعایت اصل یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی است و بند (۲) ماده (۷) کنوانسیون و موضوع ماده (۱۷) کنوانسیون در چهارچوب قوانین داخلی اعمال خواهد شد.

۴. صلاحیت مقرر در بند (۵) ماده (۹) کنوانسیون برای کمیته بین‌المللی صلیب سرخ تنها در چارچوب اسناد حقوق بشر دوستانه لازم الاجراء برای جمهوری اسلامی ایران، پذیرفته می‌شود.

۵. مفاد کنوانسیون در موارد تعارض با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران لازم‌الرعایه نمی‌باشد.

۶. الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون به معنای شناسایی و برقراری ارتباط با رژیم اشغالگر صهیونیستی نیست.

۷. دولت جمهوری اسلامی ایران در راستای بند ۴ ماده ۱۱ کنوانسیون تنها صلاحیت کشور محل وقوع جرم را به منظور استرداد مجرمین محرز تلقی می‌نماید.

تبصره: دولت صرفاً پس از خارج شدن جمهوری اسلامی ایران از لیست سیاه گروه ویژه اقدام مالی FATF می‌تواند سند الحاق را نزد امین اسناد تودیع نماید.

اهل بصیرت و تحلیل باشید

بنده طرفدار این هستم که جوان‌ها در جریان مسائل سیاسی کشور قرار بگیرند و بتوانند تحلیل کنند. البته سیاسی کاری، سیاست‌بازی و آلت دست این حزب و آن حزب شدن را بنده برای جوان نمی‌پسندم؛ اینها برای جوان هیچ شرف و افتخاری ایجاد نمی‌کند؛ اما اینکه جوان بدانند می‌تواند اثرگذار باشد و نقش ایفا کند، خیلی ارزش دارد.

یادداشت‌معلم در سبزه‌دیده‌ها با اعضای آئین‌مجلس ملی اسلامی دانش‌آموزان. 1383/12/24

➤ در ادامه گفتگوی یک مخالف و موافق لوایح FATF آورده می‌شود.

گفتگو با دکتر مجید شاکری (کارشناس اقتصاد سیاسی با گرایش کنوانسیون های مالی بین المللی و استاد

دانشگاه) کد خبر: ۳۹۷۰۷۲۲۰۰۶؛ گروه اقتصادی الف، ۲۲ مهر ۱۳۹۷، ۰۰:۵۱

صبح نو: شرایط مانند زمان برجام است، عده ای با ایجاد فضای رسانه ای تلاش می کنند برای هزینه زدایی اجرای تعهدات FATF، تصویب لوایح مربوط به آن در مجلس را به نرخ ارز نسبت دهند و مردم را از آینده بدون عضویت در FATF بترسانند و عده ای نیز می گویند با الحاق به کنوانسیون دچار خودتحریمی و مشکلات اقتصادی می شویم. تنها تفاوت این لوایح که منتقدان آن را لوایح استعماری تعبیر کرده اند با برجام آن است که مسوولان دولتی از برجام کلید مشکلات داخلی و خارجی یاد می کردند اما درباره پیوستن به کنوانسیون های ذیل FATF گفته اند هیچ تضمینی نمی دهیم!

همچنان که با وجود تصویب CFT در مجلس شورای اسلامی وزارت خزانه داری آمریکا با انتشار توصیه نامه ای ۱۹ صفحه ای به موسسات مالی در رابطه با آنچه «تهدیدات ایران نسبت به سیستم مالی جهانی» خواند، هشدار داد و بار دیگر ایران را به پولشویی متهم کرد.

به گزارش رجانیوز، ارتباط تصویب لوایح مرتبط با FATF بر بازار ارز از یک سو و تاثیر انجام تعهدات این نهاد بر اقتصاد ایران را در گفت و گویی با آقای **مجید شاکری**، کارشناس اقتصاد سیاسی با گرایش کنوانسیون های مالی بین المللی و استاد دانشگاه بررسی کردیم که در ادامه آن را می خوانید:

❖ **بسیاری با فضا سازی تاکید داشتند آینده بازار ارز را با FATF گره بزنند، آیا این دو تاثیری بر یکدیگر دارند؟**

ارتباط فنی بین افزایش نرخ فعلی در بازار و تصویب FATF نیست، در واقع علت اصلی به خصوص در ماه های اخیر بیشتر قیمت بازارساز است تا هرچیز دیگری.

الان در وضعیتی هستیم که علیه ما اقدامات متقابل انجام نمی شود و خروجی مجمع عمومی FATF هم هر چیزی باشد حتی اگر رای به اقدامات متقابل علیه ایران بدهند، وزن کمتری نسبت به تحریم های ثانویه آمریکا دارد، یعنی اگر مجموعه ای با ایران کار می کند اقدامات متقابل موضوع موثری نیست و این تحریم های ثانویه آمریکاست که ایجاد مشکل می کند.

مسئولان ادامه مراودات مالی با اتحادیه اروپا، روسیه و حتی چین را در گرو انجام تعهدات FATF خوانده و بر آن تاکید دارند؟ پرونده قابل بررسی است، اروپایی ها بسیار اصرار به انجام تعهدات FATF توسط ایران

دارند تا بتوانند راهکارشان برای انجام تعهدات در برجام را انجام دهند، اما نگاهی به جزئیات بسته حمایتی اروپا نشان می‌دهد که راهکار آنان «تهاثر کالایی» است و نه مالی، که ریسک پولشویی بر آن موثر است، همچنین اگر مکانیزم مالی باشد منبع پول، پول نفت است و موضوع مجرمانه و پولشویی در میان نیست، از طرفی دیگر محل مصرف خرید کالاهای مشخص از داخل اروپا برای مصارف مشخص است.

تصور اینکه در بعد فنی بازگشت اقدامات متقابل علیه ایران اثری بر نوع تعاملات ایران و اروپا نمی‌گذارد و اصرار اروپایی‌ها مبنی بر اینکه در صورت اعمال اقدامات متقابل FATF قادر به تعاملات با ایران نیستند، محل سوال جدی است.

در تعامل با روسیه و اثرات بازگشت اقدام متقابل، کمابیش قابل درک است، اساس گزندگی تحریم‌های آمریکایی برای روسیه روی سررسید تامین مالی سرمایه‌گذاری‌های انرژی روسیه است و نه انتقالات پولی. بر همین اساس اگر روسیه با کشوری که به لحاظ گزارش FATF ریسک بالایی دارد کار کند، تبعاتی دارد که اعتبار بانک‌هایشان که همین الان هم محل حمله است می‌تواند پایین بیاید.

درباره چین که گفته می‌شود به دلیل محدودیت‌های FATF با ایران کار نمی‌کنند و حتی برای اثبات این مساله نامه قدیمی بانک مرکزی چین را منتشر کرده‌اند، سوال‌های جدی وجود دارد؛ همین الان بانک‌های چینی با ایران کار می‌کنند در حالی که اگر بانک مرکزی آن کشور بانک‌ها را منع کرده باشند، این امر امکان‌پذیر نیست. از سویی دیگر ریسک روابط مالی با یک کشور ربطی به ارزش مورد مبادله ندارد. این تصور که با بهانه جویی روبه‌رو هستیم تصور منطقی‌تری است، در زمستان سال ۹۵ یک ریسکی به اسم ریسک پتروشیمی‌ها رخ داد که تنش‌ها هم در بازار ارز ایجاد کرد، راه حلی که برای آن ایجاد شد راه حلی کاسبکارانه بود و ربطی به پولشویی نداشت و نشان می‌داد که با یک بهانه جویی مالی روبه‌رو هستیم تا آنچه واقعا موضوع FATF باشد.

مجموع تمامی این موارد به ما نشان می‌دهد، آن چیزی که با آن مواجهیم، عدم تصویب لوایح مورد تعهد FATF اثری فنی بر مبادلات بازار ارز نمی‌گذارد اما نمی‌توان اثر روانی را نادیده گرفت. در زمانی که دو لایحه همزمان در صحن علنی مجلس بررسی شد و یادآور تصویب ۲۰ دقیقه‌ای برجام بود، قیمت‌ها بالا رفت.

البته تاکید می‌کنم که بسیار سعی شده تا موضوع FATF و نرخ ارز به یکدیگر وصل شود تا در واقع برای مخالفت با هر کدام از برنامه‌های اجرایی FATF از جمله CFT، هزینه‌زایی شود.

❖ برخی مشکلات بسته شدن حساب دانشجویان در چین را به اقدامات متقابل FATF ربط می‌دهند، این درست است؟

اگر ما در لیست سیاه هستیم، میان حساب دانشجویان و تجار چه تفاوتی وجود دارد؟ حتی چینی‌ها به طور رسمی اعلام کردند که مشکل پیش آمده به دلیل گشایش حساب دانشجویی و انجام کار تجاری با آن حساب بوده و موضوع مالیاتی است. من فکر می‌کنم معاونت اقتصادی وزارت خارجه باید بیشتر در این موارد دقت کند، تعجیلی در حال رخ دادن است. گره زدن مواردی که ابعاد فنی دیگری دارد به FATF قابل درک نیست.

❖ تصویب CFT چه اثراتی بر بازار می‌گذارد؟

مهم‌ترین نکته‌ای که در FATF وجود دارد و شالوده موضوع است، گزارش‌دهی مستقل FIU است، واحد اطلاعات مالی (FIU) یکی از دو واحد اصلی زیر مجموعه دبیرخانه شورای عالی پولشویی است که یکی از مهم‌ترین وظایف آن دریافت گزارش‌ها و اطلاعات از واحدهای مالی و کمیته‌های مبارزه با پولشویی مستقر در بانک‌ها و بیمه‌هاست.

خود FATF هیچ اطلاعاتی از هیچ کشوری دریافت نمی‌کند بلکه زیرساخت انتقال اطلاعات ایجاد می‌کند که هر واحد اطلاعات مالی‌ای از واحد اطلاعات مالی دیگر سوال می‌پرسد. چیزی که خیلی مورد تاکید است گزارش‌دهی مستقل واحد اطلاعات مالی است.

یکی از مهم‌ترین نگرانی‌هایی که به جز بند ۶ یعنی تعریف گروه‌های تروریستی درباره CFT وجود دارد، در بند ۱۲ و درباره گزارش‌دهی مالی گروه‌های تروریستی است که در این مورد باز واحد اطلاعات مالی است که گزارش‌دهی می‌کند، برخی فکر می‌کنند زمانی که ما درباره پولشویی در ایران صحبت می‌کنیم، به موضوعات پول قاچاق، موسسات مالی غیر مجاز یا چیزهایی شبیه به این‌هاست، اما واقعیت این است که با بازگشت تحریم‌ها، پول نفت ایران از جنس پولشویی است چون نمی‌توانیم منبع آن را اظهار کنیم، پول بانک مرکزی هم همین‌طور، اگر گزارش‌دهی واحد اطلاعات مالی بخواهد مطابق آنچه برنامه اجرایی است، انجام شود ما مشکلات و ایرادات بسیاری پیدا می‌کنیم.

روش تحریم آمریکایی ها از روش قبلی بسیار هوشمندتر است، در دوران اوپاما تحریم ها موضوعی بود اما تحریم های مدنظر ترامپ مصداقی است که این امر گزندگی و هوشمندی تحریم را بالاتر می برد، اوپاما تنها بلوف تحریم هوشمند را می زد و اطلاعات لازم برای تحریم هوشمند را نداشت.

باید توجه داشت که آمریکا به سه روش می تواند به اطلاعات مربوط به ایران دسترسی پیدا کند، یکی از آن ها شرکت های حسابرسی بین المللی اند که طبق توافقات وزارت اقتصاد دولت یازدهم در ایران مستقر شده اند، اطلاعات شرکت های ما را به دست آورده اند. موضوع دوم سوئیفت است که به آن ها کمک می کند تا ریزتراکنش های ارزی ایران را به دست آورند، وزارت خزانه داری به این دلیل ارزشمند و کارکرد اطلاعاتی آن در مقابل تحریم سوئیفت مقاومت کرده و برای منصرف کردن ترامپ تلاش می کنند. آن ها تکمیل اطلاعات خود را تنها نیازمند دانش درباره تراکنش های ریالی در داخل ایران می دانند که این را هیچ چیزی جز گزارش دهی مستقل واحد اطلاعات مالی نمی تواند تامین کند.

بخش اصلی نگرانی به موضوع شناخت ذی نفعان برمی گردد، در زیر ساخت شناخت، ذی نفعان آن نهادی که ایجاد می شود، موظف اند هم طی برنامه اقدام و هم ذیل فصل همکاری های بین المللی به طرف مقابل در خصوص تراکنش های ریالی گزارش دهی کنند. به عنوان مثال طرف خارجی همچون ترکیه یا آذربایجان (اسرائیل یا آمریکا) می پرسد فلان تراکنش مابین فلانی و فلانی چگونه است و ما باید به سوالات آن ها پاسخ و درباره آن توضیح دهیم.

ممکن است گفته شود ما دروغ می گوئیم یا اینکه ما هم از طرف مقابل می پرسیم و از اطلاعات آن ها استفاده می کنیم، حقیقتی که وجود دارد این است که با توجه به اینکه ما بر لبه اقدامات متقابل هستیم اگر خلاف بگوئیم، هر نوع بلایی ممکن است بر سرمان بیاید، اما وقتی طرف مقابل خلاف می گوید و در بیانیه هم نیست عملاً هیچ ریسکی برایش وجود ندارد.

اگر برنامه اجرایی بر اساس چیزی که به ایران داده شده اجرایی شود، اثرات منفی بسیار جدی درباره موضوعات ارزی ایران خواهد داشت و تحریم های آمریکا را براتر و گزنده تر خواهد کرد.

تاکید می کنم اگر برنامه اجرایی FATF چنان که برنامه ای که از ایران خواسته است، اجرا شود اثرات منفی ای دارد، ما حدود ۷۵ درصد انتقالات مالی مان از طریق صرافی ها انجام می شد، در واقع این انتقالات مالی ناشناس میان کشورهاست که به صرافی ها کارکرد می دهد، حالا بماند که در ایام دلار ۴۲۰۰ تومانی چه

فشار و شکستگی ای در این سیستم ایجاد شد اما اگر گزارش واحد اطلاعات مالی انجام شود می تواند عملکرد صرافی ها را تغییر داده و کند کرده و اثر منفی بر نرخ ارز دارد.

❖ ما برای کاهش اثرات منفی چه راهکارهایی داریم؟

در مقابل قانون مبارزه با پولشویی که قانون داخلی است می توان کارهایی کرد، در قانون تامین مالی تروریسم هم چون قانون داخلی است می توان اقداماتی را انجام داد اما درباره کنوانسیون ها نمی توان اقدامی کرد چون منسجم و به هم پیوسته است، خیلی از حق تحفظ هایی که درباره اش صحبت می شود قابل اعمال نیست و دستمان کاملا بسته است.

❖ وقتی ارائه اطلاعات صرافی ها و تراکنش های مالی کشورهای دیگر با ایران بسته شد؛ باعث مشکلاتی شد،

این چه ارتباطی با FATF داشت؟

می توانم تایید کنم که در اردیبهشت ماه امسال، CFT که یک نهاد مشترک ضدپولشویی تشکیل شده از کشورهای شورای همکاری خلیج فارس است و این شورای همکاری خلیج فارس یک کرسی در FATF دارد، عملیاتی انجام داد که منجر به تحریم شدن برخی صرافی های مهم ایران در ذیل تحریم کاتسا شد، اینکه CFT آن را بر اساس اطلاعاتی از واحد اطلاعات مالی ایران انجام داده باشد یا نه را نمی دانیم چون اطلاعات سطح بالایی است.

البته به لحاظ فنی ممکن است در چارچوب موضوع گزارش دهی FATF این سوال از واحد اطلاعات مالی ما شده باشد اما اینکه چه پاسخی داده شده و تا چه حد؛ باید یک مقام رسمی تایید کند. به لحاظ فنی در این بستر شدنی است اما بنده نه در مقام رد و نه در مقام تایید هستیم که بگویم این کار صورت گرفته یا نه.

❖ آیا اجرای کامل تعهدات FATF منجر به خروج ایران از لیست سیاه می شود؟

مردم تصور می کنند که اگر تعهدات FATF کامل انجام شود منجر به خروج نام ایران از لیست سیاه می شود اما این صحت ندارد، من دیدم برخی رسانه ها درباره کشورهای دیگر نوشته و شرایط ایران را مقایسه کرده اند اما این ها هیچ یک شرایط کنونی ما را نداشتند، در تاریخ تاکنون هیچ کشوری از لیست سیاه بیرون نیامده چون تنها ایران و کره شمالی از ۲۰۱۱ در لیست سیاه بودند. اما خروج از لیست سیاه یا ادامه شرایط کنونی نیاز به اجماع در FATF دارد و در جایی گفته نشده که اگر تمامی تعهدات را اجرایی کنیم اتوماتیک از بیانه خارج می شویم. در بیانه بوسان نوشته که بعد از انجام تعهدات اجرایی باید مجمع عمومی تصمیم

گیری کند، خب این تصمیم می تواند نگه داشتن ایران در لیست، انجام تعهدات بیشتر توسط ایران و ... باشد، تصمیم گیری درباره خروج ایران از بیانیه نیازمند اجماع است و یک مخالفت موثر می تواند مانع این امر شود. الان آمریکا در مجمع حاضر است، در دوره قبلی هم آرژانتین و کرسی شورای همکاری خلیج فارس با تصمیم آمریکا همراهی کرده پس امکان مخالفت موثر درباره هر تصمیمی به نفع ایران وجود دارد. تنها بخش باقی مانده از تعهدات ایران CFT نیست، ایران تمامی تعهدات خود را عملی کرده اما تاکنون جز چند مورد، باقی آن مورد تایید FATF قرار نگرفته است. ما در الحاق به CFT داریم هزینه ای را می پردازیم و نمی توانیم از این کنوانسیون حداقل تا یک سال بیرون بیاییم، ولی آیا به ازای این هزینه مقدر دستاوردی به دست می آوریم؟ خیر. شانس آن خیلی پایین است. این ماجرا خیلی پیچیده تر از این است که نمایندگان مجلس بتوانند به راحتی درباره آن اظهار نظر کنند یا حتی وزرا. نشست بعدی مجمع عمومی FATF در پایان مهرماه برگزار می شود اما به شهادت بیانیه FATF تعداد زیادی از تعهدات انجام شده توسط ایران تایید نشده است، این سوال پیش می آید که چرا برای تصویب CFT تعجیلی وجود دارد، کلا سیاسی کاری است. نتیجه این شرایط بدتر از برجام می شود، تعهدات شدیدتر و نتایج ضعیف تر.

گفت‌وگو با دکتر حسین قریبی (دستیار وزیر امور خارجه)

کد خبر: ۵۷۲۷ تاریخ انتشار: ۰۶ مرداد ۱۳۹۷ - ۱۱:۲۶

دیدار نیوز: موافقان و مخالفان پیوستن ایران به گروه ویژه اقدام مالی موسوم به «FATF» که نقش نظارتی آن بر مبادلات نهادهای اقتصادی کشورهای مختلف جهان بر کسی پوشیده نیست، در حالی این روزها در مقابل یکدیگر صف آرایی کرده‌اند که کمی آن طرف‌تر دولتمردان امریکایی، مسئولان این نهاد بین‌المللی را برای بازگرداندن نام ایران به فهرست سیاه تحت فشار قرار داده‌اند. اما در شرایطی که شمارش معکوس برای پایان یافتن اندک فرصت ایران در پذیرش قوانین نظارتی «FATF» که امکان سیستماتیک سهل و سریع نظارت بین‌المللی بر نظام بانکی کشور را نهادینه و قانونی کند، آغاز شده است، فشار مخالفان دولت سرنوشتی بهتر از مسکوت نگه داشتن دوماهه لایحه الحاق ایران به کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم را رقم زده است. با حسین قریبی، دستیار وزیر امور خارجه ایران پیرامون این موضوع به گفت‌وگو نشستیم. قریبی در خلال این گفت‌وگو تشریح می‌کند که چرا ایران نباید زمان را برای تحقق بخشیدن به پیش شرط‌های پیوستن به «FATF» از دست دهد. گفت‌وگوی این مقام دیپلماتیک با «ایران» را می‌خوانید:

❖ **موضوع عضویت ایران در «FATF» این روزها به یکی از جنجالی‌ترین مسائل سیاسی کشور تبدیل شده است. این نهاد بین‌المللی چه اهدافی را در خصوص کشورهای جامعه بین‌الملل دنبال می‌کند که پیوستن یا نپیوستن ایران به آن محل نزاع موافقان و مخالفان در داخل کشورمان قرار گرفته است؟**

مجموعه‌ای از استانداردهای مالی و بانکی در «FATF» و با مشارکت همه دولت‌ها تدوین می‌شود و از همه کشورهای طرف تعامل این نهاد خواسته می‌شود که در قوانین داخلی خود و به هر شکل و سیاقی که خود به مصلحت می‌دانند، این استانداردها را رعایت کنند. ابتدایی‌ترین درخواست هم این است که کشورها در داخل نظام‌های حقوقی خود، قوانین و مقررات مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم داشته باشند. بنابراین بحث اصلی رعایت استانداردهایی است که دولت‌ها در قالب «FATF» با هم تدوین کرده‌اند و عنوان الحاق به این نهاد خیلی دقیق نیست. بیشتر بحث انطباق با استانداردهاست.

در مورد سؤال شما باید عرض کنم که از دهه ۸۰ میلادی به موازات گسترش تبادلات مالی بین‌المللی، این ایده مطرح می‌شد که باید همزمان با تسهیل ارتباطات مالی بین‌المللی، در عین حال یکسری استانداردها و نظام‌های نظارتی برای تبادلات مالی بین کشورها وجود داشته باشد. دلیل آن‌هم این بود که در خلال

جابه‌جایی مالی در عرصه بین‌المللی، علاوه بر اقدامات خلاف برخی افراد، باندهای مافیایی و خلافکار هم اقدام به جابه‌جایی‌های نامشروع پول به صورت گسترده در سطح بین‌المللی می‌کردند. یک جاهایی به عنوان بهشت امن منابع مالی نامشروع شکل گرفته بود و خلاصه نیاز به نظارت روز به روز بیشتر احساس می‌شد. همین الان به عنوان مثال حجم گردش مالی تجارت مواد مخدر فقط در حوزه افغانستان به حدود ۹۰ میلیارد دلار می‌رسد. علاوه بر مواد مخدر، قاچاق انسان، اسلحه و کالا، رشوه و فعالیت‌های بسیار دیگری هست که عواید بسیاری برای مجرمان ایجاد می‌کند. در مجموع به گفته سازمان ملل ۱۵۰۰ میلیارد دلار عواید جرایم سازمان یافته در سطح جهانی است که از این میزان ۶۰۰ میلیارد دلار فقط مربوط به مواد مخدر است.

طرف‌هایی که به چنین درآمدهایی دست می‌یابند بایستی این پول را به نوعی تطهیر و وارد سیستم مالی قانونی کشورها کنند و فقط در این صورت است که می‌توانند از عواید اینگونه اقدامات خلاف بهره ببرند. بنابراین دولت‌ها به این نتیجه رسیدند که کنترل و نظارت ملی با روش‌های متفاوت دولت‌ها اثربخشی ندارد و باید استانداردهای یکنواختی با همکاری همه کشورها ایجاد شود. تمام ۱۹۸ طرف «FATF» یا در گروه اصلی (۳۵ دولت و دو سازمان منطقه‌ای) یا در ۹ زیرگروه منطقه‌ای عضویت دارند. در واقع آنچه خروجی «FATF» به حساب می‌آید، حاصل جلسات مستمر و مشورت‌ها با مشارکت همه دولت‌های عضو تشکیل اصلی و گروه‌های منطقه‌ای است. اعضای این نهاد تلاش می‌کنند تا استانداردها را کیفی و یکنواخت کنند و کشورها از یک رویه مشابه پیروی کنند. در نهایت ۴۰ استاندارد به شکل فعلی تعیین شدند که در حال حاضر بر همه کشورها یا موجودیت‌های مستقل اعمال می‌شود. دولت‌ها از این استانداردها پیروی می‌کنند چون به زعم آنها، اگر این استانداردها در قوانین داخلی آنها اعمال شود، به نفع خودشان و سلامت نظام مالی بین‌المللی است. ضمن اینکه عدم توجه به این استانداردها به معنای بی‌اعتباری سیستم مالی آنها در سطح تعاملات بانکی بین‌المللی است. فارغ از سابقه، وضعیت فعلی دنیا به این شکل است که امروز کمتر بانکی در دنیا یافت می‌شود که این الزامات را رعایت نکند و رعایت آنها را از بانک‌های طرف مقابل خود طلب نکند. حداقل اینکه در ظاهر همه سعی می‌کنند نشان دهند که این الزامات را رعایت می‌کنند. هر چند که تخلف در همه جا هست و تنها شکل آن ممکن است پیشرفته‌تر باشد. حتی دولت‌های غربی که مدعی سردمداری شفافیت هستند، از تخلفات مالی مبرا نیستند ولی در عمل خود را شدیداً پایبند مقابله با آنها نشان می‌دهند.

❖ آیا ممکن است در نتیجه همکاری ایران در اجرای استانداردهای «افای‌تی‌اف»، اطلاعات بانکی افراد و نهادهای ایرانی در اختیار این گروه قرار گیرد و منجر به سوءاستفاده شود؟

«FATF» نهادی است که با مشارکت دولت‌ها استانداردسازی می‌کند و آنها را در قالب توصیه منتشر می‌کند. یعنی این‌طور نیست که یک مرجع بین‌المللی فوق‌دولتی وجود داشته باشد و بگوید دولت‌ها باید این عملیات‌ها را انجام و نتیجه را گزارش کنند. اصلاً چنین چیزی نیست. یعنی «FATF» چنین ظرفیتی را ندارد یک مرجع مشورتی است که کشورها دور هم می‌نشینند و استاندارد تعیین می‌کنند، این استانداردها در قوانین ملی اعمال می‌شود. همچنین مکانیسم‌های مختلف ارزیابی وجود دارد که مطمئن شوند که این استانداردها بدرستی از سوی کشورها اعمال می‌شوند. در این ارزیابی خود دولت مربوطه هم نقش دارد و هدف اطمینان از برخورد با کاستی‌ها و بهبود اجرای استانداردها مطابق با قوانین داخلی آن کشور است. نه تنها در این قالب بلکه هر قالب دیگری، هیچ کس حاضر به در اختیار دادن اطلاعات بانکی اتباع خود نیست. تا آنجا که می‌دانم همه نهادهای داخلی درگیر در موضوع به آن حساسیت دارند و طبیعی است که هیچ مسامحه‌ای نداشته باشند.

❖ قواعد «FATF» برای کشورهای طرف تعامل، ناظر به چه اصولی است؟

خیلی خلاصه ناظر به رعایت استانداردهای ۴۰ گانه این نهاد در قوانین داخلی کشورهاست. همه کشورها باید ابزارهای قانونی مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در نظام حقوقی خود داشته باشند. اولین چیزی که «FATF» از دولت‌ها می‌خواهد این است که در کشور خودتان قانون مبارزه با این جرایم را داشته باشید یا اصطلاحاً این موارد جرم‌انگاری شده باشند. سؤال اولی که مطرح می‌شود اینکه آیا کشور «الف» اصولاً قانونی برای مبارزه با پولشویی دارد. اگر قانون ندارد یعنی جرمی به‌عنوان پولشویی در این نظام حقوقی شناسایی نشده است. مکاتبه می‌کنند، مشورت می‌دهند و جلسات مشترک کارشناسی برگزار می‌شود تا این استانداردها به‌صورت شفاف توضیح داده شوند. کاری که در رابطه با ایران از دهه هشتاد شمسی آغاز شد. از زمان دولت نهم، قانون مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۸۶ تصویب شد و متعاقب آن شورای عالی مبارزه با پولشویی و مرکز اطلاعات مالی شکل گرفتند و عملیاتی شدند.

❖ تبعیت از استانداردهای «FATF» چگونه به یک الزام برای کشورهای جامعه بین‌الملل تبدیل شد؟

به‌طورکلی بحث مقابله با جرایم مالی از مواردی است که همه بر مقابله با آن حتی به‌صورت ظاهری تأکید دارند. بنابراین تلاش می‌کنند که خود را در این زمینه جدی‌تر نشان دهند. در رابطه با تأمین مالی تروریسم،

بندهای اصلی قطعنامه ۱۳۷۳ که ۱۷ روز پس از حادثه یازدهم سپتامبر در شورای امنیت به تصویب رسید، بر موضوع تأمین مالی تروریسم متمرکز است. یعنی اصولاً اگر حتی «FATF» وجود نداشت، همین قطعنامه که ذیل فصل هفتم منشور ملل متحد صادر شده، الزامات محکم مقابله با تأمین مالی تروریسم را دارد و همه دولت‌ها هم کمابیش رعایت می‌کنند چون ناظر بر مقابله با تروریسم بر اساس فهرست تروریسم هر کشور است. موارد مندرج در قطعنامه ۱۳۷۳ از سال ۲۰۰۱ به بعد در «FATF» به استانداردهای قابل اعمال برای همه کشورها تبدیل شده است. در سال ۲۰۰۵ قطعنامه ۱۶۱۷ شورای امنیت برای اولین بار با نام بردن از توصیه‌های «FATF»، دولت‌ها را ملزم می‌کند که آنها را رعایت کنند. هم‌انگیزه مبارزه با جرایم مالی و هم بحث مقابله با تأمین مالی تروریسم، سرعت زیادی به جهانشمولی این الزامات دادند. البته در مورد تروریسم و اینکه چه دولت‌هایی در این موضوع جدی هستند یا تروریسم ابزار سیاسی برخی کشورهاست حرف زیاد دارم که قبلاً از جمله با روزنامه شما طرح بحث کرده‌ایم. در اینجا صرفاً پاسخ فنی مختصر به سؤال شما را عرض می‌کنم.

❖ ایران طی سال‌های گذشته برای پیوستن به این نهاد چه اقداماتی را صورت داده است؟

همانگونه که گفتم از دهه هشتاد هجری شمسی، ایران برای تطبیق با قواعد «FATF» ابتدا می‌بایستی صاحب دو قانون اولیه یعنی مبارزه با پولشویی و قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم می‌شد که مفاد آنها را قبلاً به صورت منسجم در قوانین ملی نداشتیم. در همان سال‌ها با ابتکار دولت وقت (نهم) مکاتبه با «FATF» آغاز شد؛ به این دلیل که بانک‌های خارجی رعایت این استانداردها را طلب می‌کردند و مقامات دولت ناگزیر بودند که به دنبال رفع نواقص باشند. در سال ۱۳۸۶ به این نهاد اعلام شد که خود را متعهد به اجرای استانداردهای آن خواهیم کرد و قانون مبارزه با پولشویی تصویب شد. ایران در مسیر همکاری قرار گرفت. دستورالعمل‌هایی هم از سوی نهادهای بالادستی حاکمیتی صادر شد که همه دستگاه‌ها را ملزم به همکاری در جهت رعایت توصیه‌های «FATF» کرده بود. منتهی تا این مقطع یکی از دو ستون اصلی پیوستن به این نهاد که عبارت بود از مبارزه با پولشویی در سطح کشور به صورت محدود عملیاتی شده بود و هنوز قانون مستقل مبارزه با تأمین مالی تروریسم نداشتیم. هیأت دولت لایحه خود را با تأخیر بسیار در سال ۱۳۹۰ به مجلس وقت ارائه کرد اما تصویب و امضای این قانون تا ۲۷ اسفند ۱۳۹۴ به طول انجامید.

❖ دلیل این همه تأخیر چه بود؟

خوب به همین شکل الان، در آن زمان هم به دلایل مختلف مرتب تأخیر می‌شد. همین تأخیر هم باعث شد که «FATF» در سال ۲۰۰۹ بعد از چندین اخطاری که داد، نهایتاً اعلام کرد، ایران همکاری نمی‌کند و بنابراین اقدامات مقابله‌ای علیه ایران وضع شد. یعنی به کشورهای دیگر گفته شد که دیگر با بانک‌های ایران کار نکنند. نه اینکه مستقیم بگویند متهمی شرایط کار با ایران را آنقدر سخت می‌کند که عملاً هیچ بانکی ریسک همکاری با بانک‌های ایرانی را نمی‌پذیرد. متأسفانه این مسأله هزینه‌های زیادی به کشور تحمیل کرد. هنوز هم مشکلات بانکی، چالش اساسی و بسیار جدی بسیاری از همکاری‌های تجاری بین‌المللی ایران هستند.

❖ آیا فشارهای دولت امریکا و لابی‌های وابسته در این وضعیت نقش نداشت؟

حتماً نقش داشته‌اند، یعنی همین رعایت نکردن استانداردهای این نهاد، بهانه‌ای شد برای مجاب کردن کشورها به همکاری نکردن با ایران. خیلی راحت نیست که شما به بانک‌های دیگر بدون دلیل بگویید که با ایران همکاری نکنند. ولی اگر یک نهاد بین‌المللی که استانداردهایش توسط همه کشورهای جهان لازم‌الرعايه است، برچسب همکاری نکردن به شما بزند، خوب در این حالت مقامات خزانه‌داری امریکا راحت می‌توانند بانک‌های دیگر را مجاب به همکاری نکردن با هم‌تاهای ایرانی خود کنند. الان کتاب‌های مختلفی هست از جمله معروف‌ترین آنها از خوان زاراته و دیگری ریچارد نفیو که شرحی از اعمال جنگ مالی علیه ایران می‌دهند. اینها طوری برنامه‌ریزی می‌کنند که بتوانند چتر مشروعیت برای اقدامات تخریبی خود ایجاد کنند. خوب وضعیت ما در ارتباط با رعایت این استانداردها بهانه اعمال فشار آنها شد. بنیاد ضد ایرانی دفاع از دموکراسی‌ها که توسط سرمایه‌دار صهیونیست ضد ایرانی شلدون ادلسون تأمین مالی می‌شود، مدام تلاش می‌کند که اجازه ندهد وضعیت همکاری ایران با بانک‌های دنیا عادی شود.

وضعیت نامناسب همکاری ما با «FATF» بهترین بهانه در دست آنها و سایر مخالفان است. کشورهای مثل روسیه، کوبا و حتی سوریه با هوشمندی توانستند این بهانه را از دست مخالفان خود بویژه در امریکا خارج کنند و الان روسیه یکی از بازیگران مؤثر در جلسات و سازوکارهای «FATF» است و حتی گروه منطقه‌ای اوراسیا در واقع با نظارت روس‌ها فعال است. همین ماه گذشته، عراق از فهرست تحت نظارت «FATF» خارج شد. سوریه اصرار دارد که یک بازدید میدانی حتی با وجود شرایط جنگی در آن کشور هرچه زودتر انجام شود و وضعیت روابط سوریه با این نهاد هم کاملاً عادی شود. چین در حال حاضر ذیل ارزیابی میدانی «FATF» قرار دارد و نهایت تلاشش را می‌کند که سیستم بانکی خود را پایبند نشان دهد.

❖ این فشارها باعث شد که دولت آقای روحانی تصویب لایحه مبارزه با منع مالی تروریسم را با جدیت دنبال کند؟

بله دقیقاً. اصلاً مناسب نبود که از میان تمام کشورهای دنیا، فقط جمهوری اسلامی ایران در کنار کره شمالی در فهرست دولت های غیرهمکار یا لیست سیاه «FATF» قرار داشته باشد و بانک های دنیا مایل به فعالیت بانکی با بانک های ایرانی نبودند. دولت بعد از دریافت این مشکل، خیلی سریع از اواخر سال ۱۳۹۴ با جدیت موضوع را پیگیری کرد. با اینکه موضوع در داخل کشور در حدود اختیارات و وظایف وزارت اقتصاد، بانک مرکزی، نهادهای نظارتی و اطلاعاتی است، وزارت امور خارجه هم به جهت وظایف ذاتی خود درگیر موضوع شد. این همزمان شد با تصویب قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم و تأیید بعدی شورای نگهبان که با آن مصوبه، ستون دوم فرآیند عادی سازی روابط با «FATF» بنا گذاشته شد. رویه این نهاد این است که برای همه کشورهای اینچینی، برنامه اقدام تهیه می کند. براساس ارزیابی آنها ۱۰ سرفصل و ۴۱ آیتم مشخص شد و مطابق رویه معمول این نهاد، باید یک مقام عالیرتبه در دولت تعهد به انجام این آیتم ها در یک ظرف زمانی محدود بدهد. وزیر اقتصاد وقت هم متعهد شد که در چارچوب قانون اساسی و قوانین و مقررات ملی موارد مندرج در برنامه اقدام را با همکاری همه ارگان های ذیربط اجرایی کند. متعاقباً «FATF» هم اقدامات مقابله ای علیه کشورمان را تعلیق و خروج قطعی از فهرست سیاه را منوط به اجرای کامل برنامه اقدام کرد. متذکر شوم که در اینجا مذاکره ای در کار نیست که برنامه اقدام به میل دولت مربوطه تدوین شود. نواقص را کارشناسان دولت های عضو «FATF» براساس «چک لیست» ارزیابی می کنند و باید مطابق برنامه اقدام رفع شوند.

در طول ۱۸ ماه مدت زمان در نظر گرفته شده برای این برنامه اقدام، تیم های فنی دولت همه اقدامات لازم را در چارچوب هماهنگی شورای عالی مبارزه با پولشویی انجام دادند و آنچه هیأت دولت لازم بود تصویب کند، مطابق با قوانین ایران و با رعایت استانداردهای مربوطه انجام شد. در این زمینه بویژه لازم بود که دو قانون فوق الذکر اصلاح و تقویت شوند. خب فرآیند قانونی این لوایح در مجلس شورای اسلامی ایران در مدت زمان مقرر طی نشد و همین بهانه ای شد که در جریان اجلاس عمومی «FATF» در پاریس و در اسفند ۹۶ و یکبار دیگر در تیرماه ۹۷ نمایندگان دولت ترامپ و معدودی از دولت های همراه با امریکا قویاً استدلال کنند که چون این قوانین نهایی نشده اند، ایران اراده ای برای همکاری ندارد، پس باید اقدامات مقابله ای که قبلاً تعلیق شده بودند، مجدداً برقرار شود. از سوی دیگر اکثریت قاطع اعضای «FATF» معتقد

بودند که ایران بخش اعظمی از دستورکارهای برنامه اقدام را انجام داده و این لوایح هم در مجلس روال قانونی خود را طی می‌کنند. لذا به جای وضع مجدد اقدامات مقابله‌ای، مهلت بیشتری تا اجلاس عمومی بعدی این نهاد در مهرماه برای ایران در نظر گرفته شود تا فرصت تکمیل اقدامات خود را داشته باشد که رسیده‌ایم به امروز.

در این زمینه لازم است اشاره کنم که رهبر معظم انقلاب بیانات بسیار ارزنده‌ای در ۳۰ خردادماه داشتند که ناظر به این موضوع بود. ضرورت اینکه ما قوانین مناسب داخلی در این خصوص داشته باشیم. اشکالات فنی نهادهای بین‌المللی ناظر بر نواقص جدی این دو قانون داخلی بود. اگر ما می‌توانستیم با کار کارشناسی خودمان در رفع نواقص و تکمیل این دو قانون پیش‌قدم شویم و کار را جلو ببریم اصولاً نیازی به این نبود که بخواهیم خیلی از جانب یک نهاد بین‌المللی نگرانی داشته باشیم.

❖ برخی مواردی که منتقدان به طور مشخص اشاره می‌کنند، این است که می‌گویند در نتیجه پیوستن ایران به «FATF»، یکسری از اطلاعات مبادلات بانکی ما در اختیار این گروه ویژه قرار می‌گیرد و آنها می‌توانند از این اطلاعات علیه منافع ملی کشورمان سوءاستفاده کنند. مثلاً برخی از کشورهای غربی، یک سازمان مقاومت را گروه تروریستی می‌دانند و می‌گویند اگر ایران به «FATF» بپیوندد، باید کمک‌هایش را به این جریان آزادیبخش قطع کند. با توجه به اینکه تعریف ما در این باره با تعریف جامعه جهانی همخوانی ندارد و مبتنی بر ارزش‌ها و دیدگاه ماست، به این نکته چه پاسخی می‌دهید؟

هیچ کشوری اطلاعات خود را بویژه اگر ذره‌ای حساسیت داشته باشد در اختیار دیگران قرار نمی‌دهد. اصولاً «FATF» ساختاری برای دریافت اطلاعات از کشورها ندارد. جایی نیست که مثلاً پایگاه دریافت داده‌ها باشد. تنها بحث همکاری بین کشورها مطرح است که براساس توافق دوجانبه انجام می‌شود. در این توافق‌ها اصل مهم و کلیدی این است که همکاری بین‌المللی تنها در چارچوب قوانین و مقررات ملی طرفین توافق قابل انجام است. در مورد تروریسم، همه کشورها تعاریفی دارند که کمابیش خیلی نزدیک بهم هستند. موضوع تروریسم همچنین یک موضوع آکادمیک است و عناصر تعریف تروریسم مشخص هستند. آنچه موجب اختلاف است مصادیق تروریسم است. هر کشوری برای خودش مصادیقی دارد و آن را اعلام می‌کند و برای نظام حقوقی خودش معتبر است و مطابق قانون ملزم به رعایت می‌باشد. هیچ کشوری حق تحمیل مصادیق خود به کشور دیگری ندارد.

والسلام علی من اتبع الهدی